

dr hab. Michał Balcerzak, prof. US

dr Ewa Michałkiewicz-Kądziela

Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie R.M. i inni p. Polsce z 9 lutego 2023 r.

(umieszczenie i przetrzymywanie w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców)

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Trybunał) wydał w dniu 9 lutego 2023 roku wyrok w sprawie R.M. i Inni p. Polsce (skarga nr 11247/18). Skarżący zarzucali Polsce naruszenie art. 3, art. 5 ust. 1 lit. F, art. 5 ust. 4 i art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Konwencja), podnosząc naruszenie zakazu tortur, prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego, a także prawa do prywatności.

R.M. jest obywatelką Rosji, która decyzją sądu została umieszczona w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców wraz z trójką swoich małoletnich dzieci (pozostałych skarżących) po tym, jak została wraz z rodziną zatrzymana w Niemczech i przekazana władzom polskim na podstawie rozporządzenia Dublin III. Umieszczenie to nastąpiło w oparciu o zarządzenie Sądu Rejonowego w S. z dnia 6 września 2017 r. Pomimo składanych odwołań oraz wniosków o zwolnienie z ośrodka, skarżący pozostali w nim przez okres kolejnych 7 miesięcy, co według skarżącej wpłynęło negatywnie na stan zdrowia jednego z dzieci. Podstawę dalszego zatrzymania rodziny w ośrodku stanowiły złożone przez Straż Graniczną wnioski, o których skarżący nie zostali oficjalnie zawiadomieni, a informacje na temat dalszych postępowań przekazywane były ustnie przez jednego z pracowników placówki detencyjnej. Dopiero 17 kwietnia 2018 r. właściwy Komendant Główny Straży Granicznej zdecydował o zwolnieniu skarżących z ośrodka, natomiast w lutym 2021 r. Szef Urzędu ds. Cudzoziemców wydał decyzję o wydaniu skarżącym zezwolenia na pobyt.

Skarżąca R.M. zarzucała stronie polskiej, że zatrzymanie jej dzieci było niezgodne z art. 3 Konwencji nie tylko ze względu na okres trwania przymusowego umieszczenia w ośrodku detencyjnym, ale także ze względu na wiek dzieci oraz na okoliczności, które wzbudzały w małoletnich niepokój (np.

nadzór ze strony umundurowanego personelu, ograniczenie swobody poruszania się oraz narażenie na hałas ze względu na trwający remont budynku). Ponadto wskazywała, że arbitralne zatrzymanie jej oraz dzieci, a także brak informacji o kolejnych wnioskach składanych przez Straż Graniczną o zatrzymanie ich w ośrodku naruszyły art. 5 ust. 1 lit. f i art. 5 ust. 4 Konwencji. Skarżąca powołała się także na art. 8 Konwencji, wskazując, że przymusowy, wielomiesięczny pobyt w placówce detencyjnej naruszył prawo do prywatności rodziny.

Strona polska argumentowała, że zatrzymanie cudzoziemców oraz umieszczenie ich w ośrodku detencyjnym jest dopuszczalne na podstawie krajowych przepisów, szczególnie w sytuacji osób, które oczekują na deportację. Ponadto podnoszono argument, że ośrodek w którym przebywali skarżący był dostosowany do potrzeb rodzin z dziećmi, a warunki w nim panujące były dogodne i nie mogły stanowić przyczyny pogorszenia się stanu zdrowia małoletniego. Niemniej jednak Rząd polski uznał argumenty strony dotyczące naruszenia art. 8 Konwencji i zaoferował skarżącym łączną kwotę 10 000 euro przeznaczoną na pokrycie wszelkich szkód materialnych i niematerialnych. Skarżący zaakceptowali propozycję i ta część skargi, która odnosiła się do zarzutu naruszenia prawa do prywatności wnioskodawców, została skreślona z listy spraw na podstawie art. 39 Konwencji.

W pozostałym zakresie skargi Trybunał uznał zarzut naruszenia art. 3 Konwencji za nieuzasadniony i postanowił o jego oddaleniu na mocy art. 35 ust. 3 lit. a i art. 35 ust. 4 Konwencji. Trybunał zauważył, że ośrodek, w którym znajdowała się rodzina był dostosowany do potrzeb rodzin z dziećmi, co było potwierdzone przez jedną z organizacji pozarządowych działających w Polsce, a sami skarżący nigdy nie zgłaszali zastrzeżeń co do warunków materialnych panujących w placówce. Ponadto, małoletni w ośrodku otrzymał odpowiednią opiekę terapeutyczną, jego stan zdrowia był monitorowany na bieżąco, a wszelkie decyzje w sprawie jego leczenia były podejmowane adekwatnie do sytuacji. Po otrzymaniu odpowiedniej opinii lekarskiej o pogorszeniu stanu zdrowia dziecka, władze państwowe podjęły w ciągu kilku dni decyzję o zwolnieniu małoletniego z ośrodka detencyjnego. Pozytywna ocena działań władz publicznych oraz osób kierujących placówką dokonana jeszcze przez sądy na etapie postępowania krajowego, utwierdziła Trybunał w przekonaniu, że nie doszło do naruszenia art. 3 Konwencji.

Z kolei w przypadku zarzutu naruszenia art. 5 ust. 1 lit. f) i art. 5 ust. 4 Konwencji Trybunał przyznał rację skarżącym co do tego, że władze państwowe – po pierwsze – nie udowodniły w sposób dostateczny, że zatrzymanie skarżących, w tym osób małoletnich, na okres siedmiu miesięcy w ośrodku detencyjnym było jedynym skutecznym rozwiązaniem, jakie władza publiczna mogła zastosować w stosunku do osób, znajdujących się w takiej sytuacji, jak skarżący. Po drugie, Trybunał zauważył, że brak oficjalnej informacji od Straży Granicznej w przedmiocie kierowania do sądu kolejnych wniosków o umieszczenie i zatrzymanie skarżących w placówce strzeżonej, utrudniał skarżącym zakwestionowanie przed sądem konieczności zastosowania przedmiotowego środka. Trybunał poddał także w wątpliwość, czy przekazanie rodzinie ustnej informacji na temat dwóch z przedłożonych przez straż graniczną wniosków, było wystarczające, by skarżąca mogła zrozumieć prawne i faktyczne podstawy pozbawienia jej oraz jej dzieci wolności. W związku z tym Trybunał uznał, że Polska naruszyła przepisy art. 5 ust. 1 lit. f) w odniesieniu do trójki małoletnich i art. 5 ust. 4 Konwencji w stosunku do wszystkich osób umieszczonych w ośrodku detencyjnym.

Orzeczenie ETPC w tej sprawie wskazuje na kilka zasad, które powinny być wzięte pod uwagę w realizowanej przez państwo polskie polityce migracyjnej. Detencja cudzoziemców, w tym dzieci nie powinna być traktowana jako standardowe rozwiązanie, a jej zastosowanie powinno mieć miejsce tylko w wyjątkowych i dobrze uzasadnionych przypadkach. Władze państwowe przy podejmowaniu decyzji o umieszczeniu dzieci w placówce strzeżonej powinny wziąć pod uwagę ich wiek, stan zdrowia (psychicznego i fizycznego) oraz prawo do rozwoju odpowiedniego do wieku. Osoby umieszczone w ośrodku detencyjnym powinny mieć prawo do informacji na temat wniosków straży granicznej składanych w ich sprawach, tak aby móc je zakwestionować w sposób legalny.

Wyrok zapadł jednogłośnie.